

*„A magyar nyelv tanítására
különös gond fordítandó.”
/KAZINCZY/*

FELADATLAP

az

„ÉDES ANYANYELVÜNK”
nyelvhasználati verseny országos döntőjére

a gimnáziumi versenyzők

számára

Sátoraljaújhely

2013

1. Állapítsa meg, milyen szófajúak a példamondat aláhúzott szavai!

„Amikor eladó az egész világ, nincs szükség szép szóra. Pontosabban: most volna igazán nagy szükség arra, hogy minden kimondott és leírt szavunk igaz legyen, jó és szép.”

/Korzenszky Richárd/

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....

2. Minél pontosabban nevezze meg az aláhúzott toldalékok fajtáját!

„Húsz évig a halottak voltak a legbeszédesebb magyarok Erdélyben. Az idegen nem tudta letörölni arcukról a magyar századokat. Visszafordultak a múltból, meghallották az élők sikolyát.”

/Cs. Szabó László/

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....

3. Fejezze ki egy-egy szólással a következő meghatározásokat!

Mindenikben szerepeljen a szív főnév!

- a) mindig őszinte, szókimondó = ...
- b) érzésben, gondolkodásban megegyeznek, eggyé válnak = ...
- c) megsajnál valakit, megkönyörül valakin = ...
- d) valakinek a kedvence; valaki számára a legkedvesebb személy = ...
- e) meghal = ...
- f) megbántódik, megsértődik valami miatt = ...
- g) ellenállhatatlan vágyat érez, hogy hazatérjen = ...
- h) nagyon örül, boldog = ...

4. A szavak jelentése alapján húzza alá az alábbi szócsoportok tagjai közül a kakukktojást (az oda nem illőt)! Választását indokolja is!

a) robusztus, erőtéljes, megtermett, nyápic, tagbaszakadt

.....

b) nagymértékben, valamelyest, szerfelett, kivált, fölöttébb

.....

c) rátarti, önhitt, fennhéjázó, kivagyis, behódoló

.....

d) alkalomadtán, néhanapján, esetenként, alkalomszerűen, egyre-másra

.....

5. „Európa nem arra kíváncsi, hogy átvettünk-e tőle mindent, hanem arra, hogy a magunkból mivel gyarapítottuk az európai művelődést.” /Györffy István/

Írjon három-három példát arra, mit vettünk át Európától, s milyen szellemi értékekkel gyarapítottuk mi közös kultúráját!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Adja meg a *szín* szónak nyolcféle jelentését! Foglalja is mondatba!

a) .....

.....

b) .....

.....

c) .....

.....

- d) .....
- .....
- e) .....
- .....
- f) .....
- .....
- g) .....
- .....
- h) .....
- .....

7. Értelmezze a következő közmondásokat!

a) Aki délig kutya, délután is kutya.

.....

b) Kevély ló nagyot botlik.

.....

c) Hit nem szellő.

.....

d) A gyöngy csak gyöngy, ha sárba esik is.

.....

8. Minél pontosabban határozza meg a *hagyomány* szó jelentését!

Írjon két példát is!

hagyomány: .....

példák: .....

.....

9. Az alábbi meghatározások megoldásaként egy-egy olyan klasszikus jelzõt keresünk, amelyek valamilyen bibliai, mitológiai, ókori személy nevéből –i képzõvel alakultak ki.

A kipontozott helyekre írja be a hiányzó jelzõket!

- a) Embertelenül nehéz, mégis hiábavaló munka. = ...
- b) Szokatlanul magas kor. = ...
- c) Igen erős, messze zengő hang. = ...
- d) Fényűzően pazar lakoma. = ...

10. A következő meghatározások megoldása egy-egy olyan idegenszó-pár, amelynek tagjai csak egyetlen hangban (betűben) különböznek egymástól. Melyek ezek?

- a) rögeszme, hóbort – _____
szemfényvesztés / szertartás – _____
- b) tartóoszlop – _____
római főember – _____
- c) gúny, rosszmájúság – _____
polgári személyekből álló karhatalmi szervezet – _____
- d) cifra díszítőelem – _____
patetikus terjengős monológ / szóáradat – _____

11. Az osztályterem sarkában magába roskadva, kisírt szemmel ül egy leány. Az egyik osztálytárs a helyiség túlsó sarkából odakiált: „Ne csináld már, he, mi bajod van?” Egy másik közelebb megy, megáll búslakodó társa felett, és megkérdezi: „Miért sírsz?”

a) Értékelje a beszéd- és magatartáskultúra szempontjából a fenti megtörtént esetet!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) Másként cselekedne-e az említett két osztálytárs helyében? Ha igen, röviden írja le, mit tenne!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. Jelölje a *Beszélni nehéz!* című rádióműsor megfejtéseiben alkalmazott módon a példamondat hangsúlyait és szüneteit!

Bábel a mi fogalmaink szerint nem torony, hanem voltaképpen lépcsőzetes szentély volt. Több helyen is ilyeneket emeltek a sumérok és a hitvilágukat öröklő akkád utódaik.

13. Pótolja a hiányzó írásjeleket – s ahol szükséges, a nagybetűket – a következő tagolatlan szövegben!

talán azzal kezdődik hogy nem jut eszedbe egy magyar szó hogy is mondják magyarul kérdezed később már meg sem kérdezed esetleg nincs is kitől idegen szót használsz helyette annak a népnek a nyelvéből amely közé vetett a sors és a kenyérgond és amely már tudtodon kívül is megkezdette lassú átformálásodat és felszívásodat előbb szokásaid alakulnak át a ruháddal együtt majd az anyanyelv sorvad el lassankint ajkadról végül a lelked mert nincs forrás táplálék mellyel erősítsed

14. Fejezze ki kép- előtaggal kezdődő összetétellel az alábbi meghatározásokat!

- a) Festményeknek, metszeteknek, rajzoknak állandóan vagy időszakosan kiállított múzeumi gyűjteménye. = ...
- b) Színlelés, tettetés, alakoskodás. = ...
- c) Össze nem illő elemekből álló képes kifejezés mint stilisztikai hiba. = ...
- d) Történetet ábrázoló, rövid szöveggel kiegészített rajzsorozat. = ...

15. Elemezze a tagmondatok fajtája és viszonya szerint az alábbi példamondatokat!

- a) „Addig nem lesz igazság, boldogság, megelégedés ezen a földön, amíg az emberi cselekvés legfőbb mozgatóereje nem a szeretet, mert ez az egyetlen pozitív energiaforrás ezen a világon.”
/Wass Albert/

.....
.....
.....

- b) „A nemzeti tudat ténylegesen a nyelvben fejeződik ki a legsajátságosabban és legmélyebben, de ezt a tudatot nem csupán őrizni és ápolni szükséges, hanem egy emberarcú Európában tiszteletben tartani is.”
/Z. Szabó László/

.....
.....
.....

16. Állapítsa meg, hogy melyik stílusrétegbe sorolhatók az alábbi szövegrészek! Röviden jellemezze az adott stílusréteget!

A)

Ön elszámolási időszakonként egyszer jogosult a szolgáltató felé korábban megadott – a részszámlák kiállításának alapjául szolgáló – éves várható fogyasztási mennyiséget, azaz a havi részszámlát módosítani. A szolgáltató ugyanakkor módosítás esetén jogosult a földgázelosztótól legkorábban a módosítást követő harmadik hónaptól a gázmérő-berendezés rendkívüli leolvasását

igényelni. Ha a rendkívüli leolvasás eredményeként nyilvánvalóvá válik, hogy a felhasználó által módosított éves várható fogyasztási mennyiség legalább 20%-kal alacsonyabb a rendkívüli leolvasás adatai alapján várható éves fogyasztásnál, a rendkívüli leolvasás időpontját követő első számla kiállításától kezdődően a várható éves fogyasztási mennyiséget a rendkívüli leolvasás adatainak megfelelően módosítani kell. A szolgáltató ebben az esetben jogosult a rendkívüli leolvasás költségeit a felhasználónak kiszámlázni, amelyet a felhasználó köteles a szolgáltatónak megfizetni.

a) a stílusréteg megnevezése: .....

b) a stílusréteg jellemzői: .....

.....

.....

.....

.....

B)

Illyés Gyula írja Magyarok című esszékötetében, hogy a magyar nyelvet évszázadokon át az egyszerű emberek, a földművesek, a pásztorok, a halászok őrizték meg számunkra. Amikor az ország vezető rétegének döntő többsége németül beszélt, ők továbbra is anyanyelvükön szóltak otthonukban.

A magyar nyelvet ma senki sem üldözi, rendeletekkel nem kívánják betiltani, senki sem szenved hátrányt a használata miatt, mégis mintha nem becsülnénk kellőképpen. A televíziók telis-tele vannak finomkodást mímelő, nyávogó sztárocskákkal, ostoba műsorvezetőkkel, hebegő-habogó meghívottakkal. Ha valaki történetesen a képernyőről próbálna magyarul tanulni, joggal hihetné, hogy egyidejűleg feltétlenül el kell sajátítania az arcrángást, a laza mozdulatokat, a hányaveti viselkedést. Amikor például a Székelyföldön járok, nemegyszer hallom, hogy a tizenévesek éppen ezt a módit követik. Joggal hihetik, hogy Budapesten mindenki a „hat kerületben” lakik, hogy valami „baromi ciki” vagy éppen „tök jó”, továbbá: bocsika, kovi ubi és gyümi levi. Miközben — gyakran a magyarországi utazó kedvéért — egy fiatal székely gyerek ilyeneket mond, a legszívesebben a falba vernék a fejünket. Már itt is felütötte fejét a kór? Igen, hiszen a világhaluban gyorsan terjednek a hírek; a kereskedelmi televíziók és a szennylapok hírei, az alantas sztárpletykák mindenüvé elérnek. Csak éppen időközben elveszítjük, amitől egyediek és érdekesek lehetünk a világban.

/Szentesi Zöldi László/

a) a stílusréteg megnevezése: .....

b) a stílusréteg jellemzői: .....

.....

.....

.....

.....

17. Állapítsa meg, hogy melyik nyelvi rétegbe sorolhatók az alábbi mondatok aláhúzott szavai!

a) Édesanyám, a tik átszökött a szomszédba! .....

b) Választhatott, hogy az ultit vagy a durchmarsot próbálja megjátszani.
.....

c) Ma már hiába kérne valaki egy bélást, hiszen bevonták az összes efféle érmét.
.....

d) A morfémakomplexumoknak két nagy csoportjuk van, egyik részük a lexéma, a másik részük a glosszéma. .....

18. Húzza alá az alábbi mondatokban hibásan használt szót, kifejezést!

Írja le az odailó, helyes formát!

a) Úgy erkölcsileg, mint anyagilag kárt okozott az intézménynek.

Helyesen: .....

b) A fiú ellen önkényes jármű elvétele miatt indítottak eljárást.

Helyesen: .....

c) Sok nehéz helyzetet megoldottak már, nem esnek zavarba.

Helyesen: .....

d) Rossz döntésével keresztbehúzta a számításainkat.

Helyesen: .....

e) Kockázat nélkül nincs rizikó.

Helyesen: .....

19. „Nem teszik most már hegyek meredeki, folyók mélységi, tengerek szélessége, várak erőssége a haza valódi erejét s bátorságát. Nem teszi azt az alkotmányok szabadabb vagy függőbb léte; az most már csupán azon emberektől függ, kik az országot lakják.”

/Széchenyi István/

Érveljen a megállapítás igazságtartalma mellett vagy ellen! (Legalább négy érvet írjon!)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

